

Dues dècades de còmic 'underground'

José María Berenguer (al centre) és l'editor d'«El Víbora». En la foto, conversant amb dos amics, un d'ells el cantant Pau Riba (a l'esquerra), qui és, com el mateix Berenguer, tota una figura *underground*.

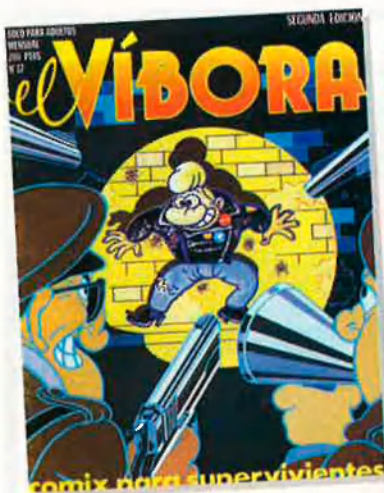
'El Víbora', una de les revistes 'underground' capdavanteres del nostre país, ha celebrat el seu vintè aniversari en l'última edició del Saló del Còmic de Barcelona. Durant tot aquest temps s'ha caracteritzat per presentar un esperit subversiu i un to llibertí.

La història d'*El Víbora* és la història de José María Berenguer, el seu editor i director, un home que ha passat mitja vida viatjant pel món i l'altra mitja remouent consciències des d'un mitjà tan aparentment inofensiu com és el de les vinyetes. Després d'uns quants anys de deambular pel Japó, Nova York, Califòrnia, Estocolm i París, s'instal·la als afores de Bar-

celona, a la Floresta, i sobreviu com bonament pot, a vegades venent records turístics a Sitges, i unes altres fent fotos de grup a les escoles. Així passa uns quants anys, fins que coneix l'editor Josep Toutain. Junts publiquen *El Enterao*, el periòdic de l'associació de veïns del barri de la Floresta, fins que Berenguer es decideix a editar una revista dedicada a les arts visuals en general. Al final,

convençut i sostingut per Toutain, el que havia de ser un magatzí sobre fotografia, pintura i dibuix, acaba essent *El Víbora*, la revista de còmics més transgressora i provocadora de la transició.

«Eren temps de molta agitació als carrers de Barcelona, de les Jornades Llibertàries, de les ocupacions dels teatres, de les assemblees... —comenta en to de nostàlgia José M. Berenguer—. Tot

Distintes portades d'«El Víbora». La seua editorial, La Cúpula, ha publicat treballs de grans autors internacionals, com ara Peter Bagge, i de nous valors com Álvarez Rabo o Toni Payà.

era al carrer, els artistes es reunien, Nazario anava per la Rambla disfressat de dona... El naixement d'«El Víbora» va ser una conseqüència lògica de tota aquella inquietud del carrer, de tot aquell inconformisme... Era una època de canvis polítics i socials, hi havia molta creativitat, i nosaltres baixàvem a l'arena amb aquella actitud sincera i descarada que sempre ens ha caracteritzat. No ens esverava res, i tot ho discutíem de forma assembleària, debatíem els continguts de la revista bevent, fumant herba...; ho passàvem molt bé. Érem con una gran família”.

Anys de transgressió. Des del seu primer número, *El Víbora* va nàixer amb una clara vocació *underground*, i va apostar per autors com Nazario, Max, Art Spiegelman, Gallardo, Mediavilla, Martí Riera o Pons, als quals més tard se'n van anar sumant d'altres de prestigi contrastat, com Gilbert Shelton, Robert Crumb, Liberatore o Charles Burns. Eren els temps d'apogeu de les revistes de còmics al país i a Espanya, de *Totem*, *Cimoc*, *Creepy* i d'altres, però *El Víbora* es diferenciava de totes pel seu caràcter desvergonyit.

“Sempre vam tenir clares les nostres intencions, que eren de

no deixar-nos al pap absolutament res —recorda Berenguer—. El primer nom que volíem posar a la revista, “Goma-3”, ja donava una idea de per on anaven les nostres intencions. Veníem de passar uns anys dolentíssims de repressió franquista, i durant els primers anys d'«El Víbora» vam utilitzar el sexe com un element quasi revolucionari, com un element social innovador, tant més que fins aleshores havia estat tabú. Parlàvem de tot allò que ens envoltava: sexe, drogues, vida nocturna... Érem una revista costumista, en la mesura que

El 'pare' Shelton

El nord-americà Gilbert Shelton fa quatre dècades que es mou a la cúspide del còmic *underground*. Ha creat personatges tan representatius de la contracultura com *Superserdo*, *El Gato de Fat Freddy* o, sobretot, *Freak Brothers*, els tres *hippies* peluts que es passen el dia fumant marihuana tombats al sofà de sa casa. Col·labora en *El Víbora* pràcticament des del primer dia.

—El molesta que li pengen l'etiqueta de pare de l'*underground*?

—No, és clar que no, encara que això de ser considerat un clàssic a vegades té alguns inconvenients, com el de ser esclau de les teues creacions més conegudes. Per exemple, la meua

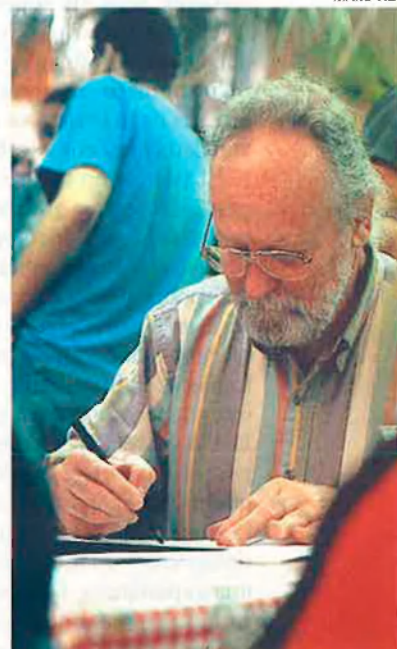
última sèrie, *Not Quite Dead*, centrada en un grup de rock, no ha triomfat com jo esperava. La gent només vol *Freak Brothers* i *El Gato de Fat Freddy*.

—Ha tingut gaires dificultats amb la censura?

—No, gairebé mai. Em considere afortunat, en aquest sentit. Als Estats Units els dibuixants tenim plena llibertat de fer el que volem. La censura és més sibil·lina, afecta els editors i la distribució.

—Sempre parla de drogues en les seues historietes. En què s'inspira per fer els guions, en anècdotes personals?

—De vegades sí, però molt poques. Per desgràcia, la realitat és més avorrida que la ficció. **M. V.**

MARC VILA

Taylor, rei de l'erotisme

Kevin J. Taylor és, sens dubte, un dels grans mestres del còmic eròtic de tots els temps. Aquest afroamericà resident a Harlem caracteritza els seus personatges amb uns atributs sexuals enormes. És un dels autors imprescindibles de *La Cúpula* i del *Kiss Comix* i acaba de publicar dos àlbums a *Collección X: Girl* i *Girl 2*.

—Les seues historietes són dures, molt pornogràfiques, però curiosament, moltes xiques segueixen la seua obra. A què creu que és degut?

—Supose que al fet que les dones dels meus còmics són dures i sempre prenen la iniciativa. A més, tampoc no hi ha violència, només sexe. Fixa't en *Girl*, sempre és ella qui es fot els xics.

—Mai no ha dibuixat cap còmic gai?

—No, mai no m'ho ha demanat cap editor ni mai he tingut la curiositat de fer-ho. De tota manera, si m'ho demanassen, ho faria sense

cap inconvenient. En les meues històries, els xics hi apareixen molt ben dotats, i supose que això deu encantar els gais.

—Per què exagera tant els atributs sexuals dels seus personatges?

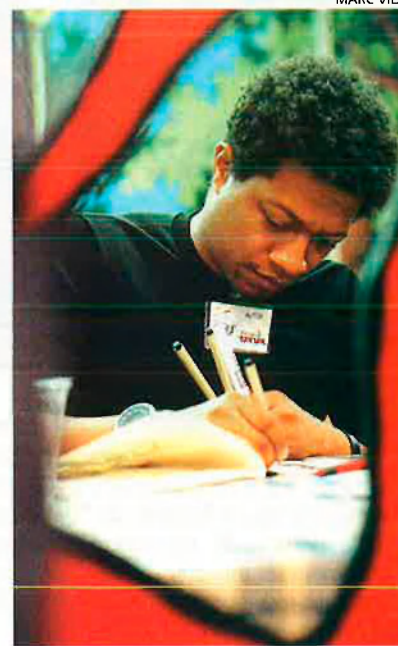
—I per què no? No em costa res, tan sols un poc més de llapis i de tinta. El mal és que, si es volguera adaptar una historieta meua al cinema, no crec que cap actor tinguera aquesta talla.

—Com va actualment el panorama underground als Estats Units?

—Per mi, com si no existira. Va haver-n'hi un boom fa uns quants anys, quan van eixir Peter Bagge, Daniel Clowes i algú més, però ara s'ha aturat tot. Al quiosc, la gent només hi compra còmics de superherois, de manera que els qui fem una altra mena d'historietes ho tenim ben malament.

—Hi ha diferències entre els Estats Units i Europa a l'hora de publicar un còmic eròtic?

—Sí, sí que n'hi ha. Als Estats

MARC VILA

Units no es pot publicar material explícit a les grans editorials, perquè és mal vist per l'opinió pública. A Europa, aquesta dificultat no hi és, perquè contempleu el sexe com una altra manera més de gaudir de la vida. M. V.

parlàvem de la realitat que respiràvem al carrer, i no ens interessaven gens els superherois ni la ciència-ficció. Això, ho vam deixar per als altres”.

Un número important en la història de la revista va ser el que van dedicar al cop d'estat del 23-F. El van fer en una setmana escassa, i va sortir al carrer defensant una posició ideològica clara i arriscada, sense saber gaire bé què podia passar. Com diu José M. Berenguer, “alguns ens deien que ens n'anéssim a França i que fugíssim dels militars, i uns altres, que compréssim pistoles a la Plaça Reial per defensar-nos, perquè ens buscarien. Vam fer el que millor sabíem fer, denunciar la situació amb les nostres historietes; ens vam mobilitzar. Va ser una experiència, i no ens va passar res. La màxima cosa que van arribar a fer alguns fatxes va ser enviar-nos anònims amenaçant-

nos de mort i tractant-nos de fills de puta”.

L'època daurada. Durant els primers anys de la dècada dels 80 *El Víbora* viu els millors moments de creativitat i d'acceptació: va arribar a vendre més de quaranta mil exemplars el mes. Autors com Max, Nazario, Gilbert Shelton, Liberatore o Robert Crumb tenien el beneplàcit del públic i de la crítica, i àlbums com *Peter Punk*, *Anarcoma*, *Freak Brothers* o *Ranxerox* es venien com l'aigua. Alguns personatges de la revista fan impacte en els lectors més joves, i la societat catalana ja no hi veu únicament i exclusiva una “revisteta de vinyetes, pornogràfica i garrina”—com algú havia dit al principi—, sinó que se'n parla amb orgull i estima.

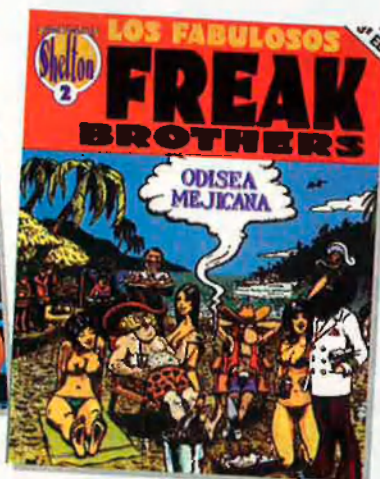
Durant la dècada dels 90 *El Víbora* afavoreix el naixement d'una nova generació d'autors, entre

els quals hi ha Mònica i Bea, Mauro Entrialgo, Álvarez Rabo, Miguel Ángel Martín, Jaime Martín i molts més. A banda l'esponerosa renovació interior, la imperiosa necessitat de publicar material estranger d'enorme qualitat, *Ediciones La Cúpula* (l'editorial que publica *El Víbora*) estimula a ampliar l'oferta i a editar una nova revista, *Kiss Comix*, centrada exclusivament en l'erotisme, i unes quantes col·leccions temàtiques: *Brut Comix*, *Fuera de Serie...*

Actualment, en ple any 2000, és evident que *El Víbora* no té el poder subversiu que tenia fa dues dècades, però encara prodiga aquella actitud bel·ligerant i “políticament incorrecta” de què sempre ha fet gala, amb dibuixants com Ralf König, Kevin Taylor o Petter Bagge, que han substituït els Nazario, Pons i companyia d'aleshores. “Em demanes quin

és el secret per a sobreviure en el difícil món de les vinyetes durant dues dècades? Doncs, és molt senzill: adaptar-te als temps –reconeix José María Berenguer–. Ens hem sabut adaptar als temps que corren, però sense renunciar a allò que sempre ens ha agradat. Sempre hem demostrat coherència i homogeneïtat de cap a cap de la nostra existència. Evidentment, *El Vibora* no és com era fa vint anys, però tampoc jo no sóc el mateix, sóc vint anys més vell, igual que aquest país, i les condicions socials en què vivim tampoc no són les mateixes”.

Toni Payà, un dels dibuixants més explícits del *Kiss Comix*, cor-

robora aquestes declaracions. “És increïble que *El Vibora* haja aguantat al peu del canó tot aquest temps, perquè, de totes les revistes de còmics que van sorgir a la fi dels setanta i començament dels vuitanta, era la que pitjor ho tenia, pel fet de ser obertament *underground*. Per fortuna, s’ha adaptat a cada època que li ha tocat viure, i ha evolucionat,

com també ho ha fet l’*underground*. Abans hi havia Makoki, Robert Crumb i Freak Brothers, i ara tenim Iron, Peter Bagge i Daniel Clowes. Aquesta evolució, aquest saber adaptar-se, n’ha fet una revista caracteritzada per tenir molta vitalitat, que sempre ha connectat amb un públic eminentment jove”.

Vint anys, tota una gesta en el món de les vinyetes. I és que, ja se sap, la mala “vibra” mai no mor.

Manuel Valencia

‘El Vibora’ ha impulsat l’edició de molts còmics en format de novel·la gràfica. Alguns dels més populars corresponen a personatges creats per Kevin Taylor (*Girl*) o Gilbert Shelton (*The Freak Brothers*).

fira del llibre

XIRIVELLA

selecció d'algunes activitats culturals

CINE a l'aire lliure
Divendres 2 de juny 22.00 h.

"MANOLITO GAFOTAS"
Basada en el personatge d'Elvira Liudo

MÚSICA en viu
Dissabte 3 de juny 20.00 h

"TRES FAN BALL"
Música tradicional i ball

TEATRE a l'aire lliure
Diumenge 4 de juny 19.00 h

"LA VOLTA AL MÓN EN 80 MÀSCARES"
pel grup L'Home Dibuixat

AJUNTAMENT DE XIRIVELLA
DEPARTAMENT DE CULTURA

CASA DE LA CULTURA
XIRIVELLA

CENTRE D'ACTIVITATS

Biblioteques Municipals

Xirivella 2, 3 i 4 de Juny de 2000

Plaça de la Concòrdia, 1 (jardins de l'Ajuntament)